

(इंग्रजीमध्ये टंकलिखित केलेल्या न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

**मुंबई उच्च न्यायालय
फौजदारी अपील्य अधिकारिता**

फौजदारी रिट याचिका (एस. टी.) क्र. 24829/2024

सागर उर्फ सचिन राजेंद्र कुसेकर
पिंपळे जगतप, तालुका शिरूर,
जिल्हा पुणे

.....याचिकाकर्ता

- विरुद्ध -

1. **जिल्हा दंडाधिकारी, पुणे**

2. **महाराष्ट्र राज्य,**
तर्फे अपर मुख्य सचिव,
महाराष्ट्र शासन, गृह विभाग,
मंत्रालय, मुंबई.

3. **अधीक्षक**
येरवडा मध्यवर्ती कारागृह,
पुणे

.....उत्तरवादी

याचिकाकर्त्याच्या वतीने अधिवक्ता सुश्री जयश्री त्रिपाठी सह अंजली राऊत.
उत्तरवादी- राज्य च्या वतीने श्री. एस. व्ही. गावंड, ए. पी. पी.

न्यायमंच : सारंग व्ही. कोतवाल व
एस. एम. मोडक, न्यायमूर्ती

दिनांक : 13 जानेवारी 2025

न्याय निर्णय : [न्यायमूर्ती सारंग व्ही. कोतवाल, यांच्याप्रमाणे]

1. याचिकाकर्त्याने उत्तरवादी क्रमांक 1 जिल्हा दंडाधिकारी, पुणे यांच्याद्वारे जारी केलेला स्थानबद्ध आदेश क्र . पी. एच. एम./एम. पी. डी. ए./एस. आर./07/01/2024 दिनांक 01.10.2024 ला आव्हान दिले आहे. अभिलेखावरून असे दिसून येते की, याचिकाकर्त्याला वेगळ्या सूपूर्दगी आदेशाद्वारे, त्याच दिवशी येरवडा मध्यवर्ती कारागृहात ठेवण्याचे निर्देश देण्यात आले होते. तो दिनांक 01.10.2024 पासून स्थानबद्ध आहे.
2. परिच्छेद क्र.4, जे परिच्छेद क्र. 4(ए) आणि 4(बी) मध्ये विभाजित आहे, त्यात नमूद केलेल्या पुराव्याच्या आधारे स्थानबद्धतेचा आदेश देण्यात आला होता, असे स्थानबद्धतेच्या कारणांमध्ये नमूद केले आहे. परिच्छेद क्र. 4 (ए) मध्ये पोलीस ठाणे शिक्रापूर येथे भारतीय दंड संहितेच्या कलम 341, 323, 504 आणि 506 अंतर्गत गुन्हा क्रमांक 387/2024 नोंदविल्याचा संदर्भ आहे. पुणे जिल्ह्यातील शिरूर तालुक्यातील केंदूर परहादवाडी गावाच्या परिसरात सायंकाळी सुमारे 06.45 वाजता घडलेल्या घटनेच्या संदर्भात काटकर नावाच्या व्यक्तीच्या सांगण्यावरून हा गुन्हा नोंदविण्यात आला आहे. याचिकाकर्त्याने वर्दीदाराची गाडी थांबवली, त्याला धमकावले आणि गाडीचे नुकसान केल्याचा आरोप केला आहे.

3. परिच्छेद क्र. 4 (बी) मध्ये अनुक्रमे दिनांक 03.07.2024 आणि

07.07.2024 रोजी दोन साक्षीदार (ए) आणि (बी) यांचे जबाब, जे इन-कॅमेरा नोंदविण्यात आले होते, त्याचा संदर्भ आहे. सदरचे जबाब दिनांक 26.06.2024 आणि 19.06.2024 रोजीच्या घटनांच्या संदर्भात होते. या दोन वेगवेगळ्या घटनांद्वारे याचिकाकर्त्याने या साक्षीदारांकडून पैसा उकळले होते.

4. याचिकाकर्त्याची बाजू मांडणारे विद्वान वकील, तथापि, स्थानबद्धतेच्या कार्यवाहीला आव्हान देण्यासाठी एकमेव कारणावर अवलंबून होते. त्यांनी असे सादर केले की याचिकाकर्त्याने स्थानबद्धतेच्या आदेशाला आव्हान देण्यासाठी महाराष्ट्र राज्याकडे निवेदन सादर केले होते. हे निवेदनाचा भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद 22 (5) अंतर्गत त्याच्या अधिकारावर परिणाम करीत आहे असे त्वरित मानले गेले नाही आणि त्यामुळे स्थानबद्धतेचा आदेश रद्द केला जाऊ शकतो.

त्यांनी सादर केले की तिने तिच्या याचिकेत एक विशिष्ट कारण (सी) सादर केले आहे. तिने त्या कारणावर भर दिला ज्यामध्ये असे नमूद केले आहे की याचिकाकर्त्याने आपले दिनांक 13.11.2024 रोजीचे निवेदन त्वरित विचारार्थ राज्य सरकारकडे पाठवले होते. मात्र, याचिका दाखल होईपर्यंत राज्य सरकारकडून कोणतीही माहिती मिळालेली नाही. मात्र, याचिका दाखल होईपर्यंत राज्य सरकारकडून कोणतीही माहिती मिळालेली नव्हती. निवेदनावर विचार करण्यास विलंब झाला आणि त्यामुळे अटक बेकायदेशीर होती. येरवडा मध्यवर्ती कारागृहाचे

अधीक्षक तसेच उपसचिव, गृह विभाग यांनी दाखल केलेल्या प्रतिज्ञापत्रांमध्ये त्यांचा विलंब स्पष्ट होत नसल्याचे त्यांनी सांगितले.

5. विद्वान एपीपी श्री गावंड यांनी सादर केले की याचिकाकर्त्याच्या निवेदनावर वाजवी वेळेत विचार केला जातो आणि त्यामुळे त्यावर विचार करण्यास विलंब होत नाही.

6. आम्ही या सबमिशनचा विचार केला आहे. अधीक्षक, येरवडा मध्यवर्ती कारागृह यांनी दाखल केलेल्या प्रतिज्ञापत्रात नमूद केले आहे की त्यांना अधीक्षक, येरवडा मध्यवर्ती कारागृह, पुणे यांच्या नावाने लिहिलेले दिनांक 13.11.2014 रोजीचे निवेदन दिनांक 16.11.2024 रोजी टपालाने प्राप्त झाले होते. अटक केलेल्या व्यक्तीची स्वाक्षरी दिनांक 16.11.2024 रोजी घेण्यात आली आणि ती अपर मुख्य सचिव, गृह विभाग विशेष शाखा (3-बी), महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय मुंबई यांच्याकडे दिनांक 16.11.2024 च्या मेलद्वारे पाठवण्यात आली.

श्री भालवणे, उपसचिव, गृह विभाग, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय मुंबई यांनी दाखल केलेल्या प्रतिज्ञापत्रात नमूद केले आहे की विशेष डेस्क 3-बी द्वारे दिनांक 03.12.2024 रोजी येरवडा मध्यवर्ती कारागृह, पुणे यांच्या माध्यमातून ई-मेलद्वारे स्थानबद्ध व्यक्तीचे अधिवक्ता यांच्या दिनांक 13.11.2024 पत्रासोबत प्राप्त झाले होते. त्यानंतर, जिल्हा दंडाधिकारी, पुणे यांच्याकडून दिनांक 03.12.2024 रोजी

टिप्पणी मागवण्यात आली. दिनांक 09.12.2024 रोजी टिप्पण्या प्राप्त झाल्या आणि त्यानंतर, दिनांक 12.12.2024 रोजी निवेदन नाकारण्यात आले.

या संबंधात, जिल्हा दंडाधिकाऱ्यांच्या प्रतिज्ञापत्रात नमूद करण्यात आले आहे की दिनांक 03.12.2024 रोजी आक्षेपित टिप्पणी करण्याची विनंती प्राप्त झाली होती. टिप्पण्या तयार केल्या गेल्या आणि दिनांक 09.12.2024 रोजी अंतिम केल्या गेल्या.

7. अशा प्रकारे, असे दिसून येते की निवेदनास येरवडा मध्यवर्ती कारागृहातून मंत्रालयापर्यंत दिनांक 16.11.2024 पासून 03.12.2024 पर्यंत प्रवास करण्यासाठी इतका वेळ कसा लागला याबद्दल कोणत्याही अधिकाऱ्यांनी कोणतेही स्पष्टीकरण दिलेले नाही. असे नाही की निवेदनावर विचार करण्याच्या प्रत्येक विलंबामुळे स्थानबद्धतेवर परिणाम होतो; परंतु केवळ अस्पष्ट विलंबामुळे स्थानबद्धतेच्या आदेशावर विपरित परिणाम होत असतो. या प्रकरणात, अधिकारी दिनांक 16.11.2024 ते 03.12.2024 दरम्यानचा विलंब स्पष्ट करू शकले असते. तथापि, येरवडा मध्यवर्ती कारागृहातून दिनांक 16.11.2024 रोजी निवेदन पाठवण्यास उशीर का झाला आणि ते दिनांक 03.12.2024 रोजी मंत्रालयात का पोहोचले; विशेषतः जेव्हा अधीक्षक, येरवडा मध्यवर्ती कारागृह यांच्या म्हणण्यानुसार, निवेदन ईमेलद्वारे पाठवण्यात आले होते, तेव्हा याबद्दल कोणत्याही प्रतिज्ञापत्रात उल्लेख केलेला नाही.

अशा प्रकारे, दिनांक 16.11.2024 ते 03.12.2024 दरम्यानचा हा विशिष्ट विलंब पूर्णपणे अस्पष्ट राहिला आहे. या विलंबाचे स्पष्टीकरण अधिकारी देऊ शकले असते, परंतु ही सर्व प्रतिज्ञापत्रं या पैलूवर स्पष्टपणे गप्प आहेत. त्यामुळे हा विलंब अस्पष्ट राहिला आहे हे अगदी स्पष्ट आहे. अशा परिस्थितीत स्थानबद्ध व्यक्तीला त्वरित निवेदन देण्याच्या मौल्यवान अधिकारावर आणि त्यावर लवकरात लवकर विचार करण्याच्या अधिकाऱ्यांच्या कर्तव्यावर विपरित परिणाम होतो. त्यामुळे या प्रकरणात स्थानबद्धतेचा आदेश बाजूला ठेवला जाऊ शकतो. सबब, पुढील आदेश देण्यात येत आहे :

आदेश

(i) प्रार्थना खंड 'बी' च्या अनुसार न्यादेश कायम केला गेला आहे, जो पुढीलप्रमाणे आहे :-

“(b) उत्तरवादी क्रमांक 1 द्वारे एम. पी. डी. ए. अधिनियम 1981 च्या कलम 3 अंतर्गत स्थानबद्ध आदेश क्र. पी. एच. एम./एम. पी. डी. ए./एस. आर./07/01/2024, दिनांक 01.10.2024 रोजी जारी केलेले रद्द रद्द करण्यात यावे आणि रद्द केल्यावर, याचिकाकर्त्याला त्वरित सोडण्याचे आदेश देण्यात येत आहे.”

(ii) इतर कोणत्याही प्रकरणात गरज नसल्यास याचिकाकर्त्याची त्वरित सुटका

केली जाईल.

(iii) रिट याचिके निकाली लावण्यात येते.

(एस. एम. मोडक, न्यायमूर्ती)

(सारंग व्ही. कोतवाल, न्यायमूर्ती)

अस्वीकरण

"या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही. तसेच, इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी वैध मानला जाईल."